

ผนวก ข

รูปแบบสถาปัตยกรรม แบบนีโอปัลลาเดียน (Neo - Palladian)

สถาปัตยกรรมแบบนีโอปัลลาเดียน เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมอิทธิพลตะวันตก ซึ่งได้รับการพัฒนาในช่วงที่สถาปัตยกรรมแบบนีโอคลาสสิก (Neo – classic) กำลังรุ่งเรือง และได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในยุโรป ราวช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 รูป โดยรูปแบบของสถาปัตยกรรมแบบนีโอคลาสสิกนั้นเน้นที่การออกแบบ โดยยึดเอาหลักการออกแบบ ตลอดจนสัดส่วนของสถาปัตยกรรมแบบกรีก และโรมัน กลับมาใช้ในการออกแบบใหม่ ๆ

ในช่วงนั้นเองที่สถาปนิกบางส่วนได้หันกลับไปหยิบเอารูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยเรเนซอง (Renaissance) ที่ออกแบบโดยสถาปนิก นามว่า อันเดรีย ปัลลาดีโอ (Andrea Palladio) สถาปนิกชาวเมืองเวนิส ประเทศอิตาลี เขาเป็นสถาปนิกร่วมสมัยกับสถาปนิกชื่อดังในสมัยเรเนซองอย่าง บรามันเต (Bramante) และ อัลแบร์ตี (Alberti) ดังนั้นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เขาออกแบบจึงเป็นการผสมผสานกันระหว่างข้อเด่น และข้อดีของทั้งคู่ จนเกิดเป็นรูปแบบเฉพาะของเขาเอง

ภาพที่ ข.1

ภาพเขียน อันเดรีย ปัลลาดีโอ (Andrea Palladio)

ที่มา: Wikimedia Foundation, Inc. (2009).

ภาพที่ ๑.๒

1 ในอาคารที่ออกแบบโดยบัลลาดิโอในราวปี ค.ศ. 1570

(อาคาร Villa Thiene)

ที่มา: Stillman, Demi, 1988.

ภาพที่ ๑.๓

อาคารรูปแบบบัลลาเดียนหลังแรกที่ออกแบบโดยบัลลาดิโอ

(อาคาร Villa Godi)

ที่มา: Wikimedia Foundation, Inc, 2009.

ในปี ค.ศ.1570 อันเดรีย บัลลาดีโย ได้เขียนเอกสารทางวิชาการชื่อ “I Quattro Libri dell’ Architettura” แปลว่า “ตำราสี่เล่มเกี่ยวกับงานสถาปัตยกรรม” แสดงทัศนะส่วนตัวของเขาเอง ตลอดจนข้อคิดที่มีต่อหลักทฤษฎีทางสถาปัตยกรรม ผลงานดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อวงการสถาปัตยกรรมสมัยนั้น

ลักษณะเด่น และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของอาคารรูปแบบบัลลาเดียน

1.1) สถาปัตยกรรมแบบบัลลาเดียนมีลักษณะเรียบง่าย บริสุทธิ์ และปราศจากความงามอันไม่แน่นอน อาคารดูสงบนิ่งแต่มีได้ดูแข็งแรง

1.2) จังหวะจะโคนของเส้นและรูปทรงเต็มไปด้วยความถูกต้อง

1.3) จุดเด่นอยู่ที่การดัดแปลงมุขที่ยื่นออกมาด้านหน้า ซึ่งเคยมีขนาดต่ำและกว้างของสถาปัตยกรรมกรีก-โรมัน ให้มีความสูงสง่าและแคบเข้า

1.4) นอกจากนี้ยังนิยมใช้แถวเสาเรียงรายเพื่อเพิ่มความเด่นสะดุดตา แผ่นหน้าบันที่ประดับตัวอาคารมักเป็นรูปสามเหลี่ยม ที่เน้นแนวนอนของฐานรากมากกว่าความสูง

1.5) ทุกสิ่งทุกอย่างมีความงามแบบสมบูรณ์ตามทฤษฎีสถาปัตยกรรมคลาสสิก ที่กล่าวถึงความงามที่มีการจัดแจงอย่างมีเหตุผล (Rational Organization)

สถาปัตยกรรมรูปแบบนีโอบัลลาเดียนเริ่มเป็นที่แพร่หลาย เมื่อ ไอนิโก โจนส์ (Inigo Jones) สถาปนิกชาวอังกฤษ ได้นำแนวคิดการออกแบบของสถาปัตยกรรมแบบบัลลาเดียนมาประยุกต์ใช้จนกลายเป็นรูปแบบเฉพาะของสถาปัตยกรรมคลาสสิกในอังกฤษ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการออกแบบเป็นอย่างสูง จนถึงกับมีการก่อตั้งกลุ่มสถาปนิกในสมัยนั้น และสมัยต่อ ๆ มาว่า “กลุ่มบัลลาเดียน” (Palladian Style) กลุ่มบัลลาเดียนนี้เองที่เริ่มเคลื่อนไหวในประเทศอังกฤษในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 และแผ่ขยายไปทั่วทั้งยุโรป และอเมริกาในคริสต์ศตวรรษที่ 19

ทำให้เรานิยมเรียกสถาปัตยกรรมแบบบัลลาเดียนในยุคหลังๆ นี้ว่า “นีโอบัลลาเดียน”

ผู้นำแนวคิดแบบนีโอบัลลาเดียนเข้ามาสู่ประเทศไทยได้แก่ บรรดาสถาปนิกอังกฤษที่เข้ามาในไทย ในช่วงปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 โดยส่วนใหญ่นั้น สถาปนิกกลุ่มดังกล่าว ไม่ได้เดินทางโดยตรงมาจากสหราชอาณาจักร แต่จะเป็นสถาปนิกที่มีประสบการณ์ทำงานในประเทศอาณานิคมต่าง ๆ โดยรอบประเทศไทยมาก่อน ได้แก่ สิงคโปร์ ไซปรัส มาลายู ปัตตาเวีย เป็นต้น

สถาปนิกกลุ่มบัลลาเดียนในไทยกลุ่มแรก ๆ ได้แก่ นายยอห์น คลูนิช (John Clunish) นายเฮนรี คลูนีโรส (Henry Clunirose) 2 สถาปนิกชาวอังกฤษ และ 2 พี่น้องตระกูลกราซี

(Joquim Grassi Brother & Co.) ซึ่งทั้งหมดนั้นล้วนเป็นสถาปนิกที่เคยมีประสบการณ์ออกแบบในประเทศสิงคโปร์มาก่อนทั้งสิ้น (เพ็ญสุภา สุคตะ ใจอินทร์, 2548)

ภาพที่ ข.4

ภาพถ่ายนายโจอาคิม กราซี (Joquim Grassi)

ผู้ออกแบบอาคารศาลากลาง

ที่มา: กระทรวงกลาโหม, 2549 น. 167

โดยเฉพาะในประเทศไทยนั้น อาคารรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบนี้โอบล้อมได้ได้รับความนิยมในการออกแบบสำหรับการใช้งานประเภทอาคารราชการ อาทิ ศาล โรงเรียน โรงทหาร หรือ อาคารที่ต้องการความเคร่งขรึม สง่างาม และดูน่าเกรงขาม เนื่องจากเป็นอาคารที่ไม่มีลวดลายฉลุแบบขนมปังขิง (Ginger bread) แบบอาคารยุคเก่าก่อน จะมีการตกแต่ง ก็มีเพียงเฉพาะในส่วนของลวดลายปูนปั้น หรือ แผ่นปูนประดับตราแผ่นดินบริเวณมุขหน้าบ้านเท่านั้น

รูปแบบของอาคารแบบนี้โอบล้อมได้ในไทยนั้น จะมีการประยุกต์การออกแบบให้มีความเหมาะสมกับการใช้งาน และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากยุโรป ซึ่งอาคารลักษณะดังกล่าวนี้จะมีองค์ประกอบที่ใช้ออกแบบร่วมกัน ดังนี้

(1) เน้นความโดดเด่นเป็นสง่าของแผ่นหน้าบันทรงสามเหลี่ยมหน้าจั่วที่ตอนกลาง อาจมีการออกแบบให้ยื่นออกจากแผงอาคาร สามารถออกแบบให้รองรับด้วยเสา ประมาณ 4 - 6 ต้น

(2) มีการใช้เสาทั้ง 3 รูปทรง แบบกรีกและโรมัน ได้แก่ เสาแบบ ดอริก ไอโอนิก (โยนิก) และคอรีนเธียน นอกจากนี้บางแห่งยังมีการประยุกต์ใช้กลีบบัววงแบบไทยอีกด้วย

(3) มีหน้าบันอยู่หลังมุขกลาง และมีการขยายปีกออกไปทั้ง 2 ข้าง โดยความสั้นยาวนั้นขึ้นกับการใช้งานของประโยชน์ใช้สอย ตัวอย่างเช่น อาคารประเภทโรงเรียนและโรงทหารจะมีปีกที่ยาวเป็นพิเศษ ได้แก่ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ถนนราชดำเนิน

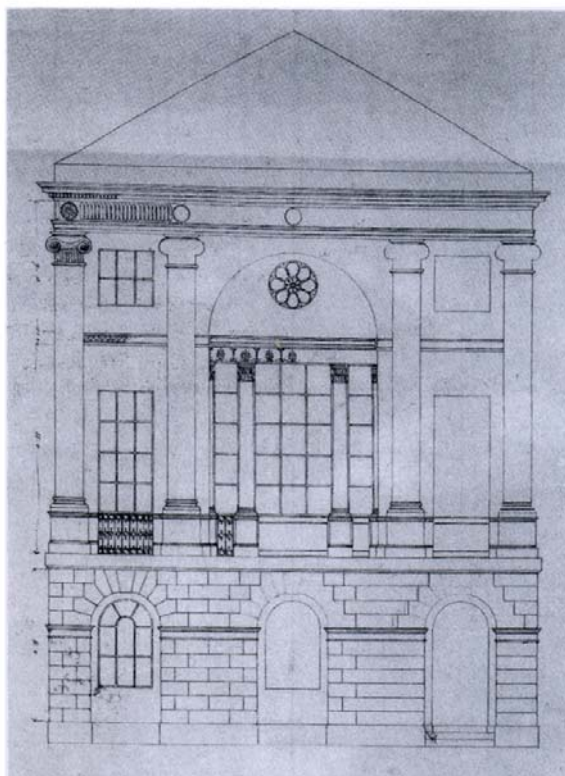
สำหรับอาคารที่มีความยาวของปีกมาก ๆ อย่างอาคารที่ยกตัวอย่าง มักมีการตกแต่งผิว โดยเฉพาะส่วนชั้นล่างของอาคารด้วยการทำร่อง เลียนแบบการก่อหินสมัยเรอเนซอง และมีการตกแต่งในส่วนของกรอบหน้าต่างในแต่ละชั้น ให้มีรูปทรงและกรอบที่หลากหลายอีกด้วย

ภาพที่ ข.5

องค์ประกอบการออกแบบอาคารแบบนีโอ คลาสสิก

อาคารเน้นความสมมาตร

บานหน้าต่างที่
แตกต่างกันใน
แต่ละชั้น

เสาแบบ
กรีก โรมัน

มีการเจาะช่อง

ที่มา: Stillman, Demi, 1988 p. 48

อาคารรูปแบบนีโอคลาสสิกเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในไทย ตั้งแต่ช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงรัชกาลที่ 5 โดยอาคารรูปแบบดังกล่าวที่เก่าแก่ที่สุดในไทย คือ พระราชวังสราญรมย์ ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ภายหลังการเสด็จประพาสยุโรปในช่วง พ.ศ. 2440 ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 รูปแบบของอาคารแบบนี้โอปัลลาเดียนก็เริ่มเลื่อมความนิยมลง มีการนำสถาปนิกต่างชาติโดยเฉพาะชาติอิตาลี จากแคว้นทางตอนเหนืออย่างลอมบาร์ดี และ ปิเอมอนต์ ทำให้รูปแบบสถาปัตยกรรมอย่าง นีโอคลาสสิก (นีโอปัลลาเดียน) ที่ดูเข้มแข็ง และจริงจัง ถูกทดแทนด้วยสถาปัตยกรรมรูปแบบใหม่ คือ วิลลาอิตาลีเยน (Villa Italian) ที่มีการตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้นที่มีความอลังการกว่า ทั้งลวดลายดอกไม้ (Stile Flore ale) และแขกมัวร์ (Moresque) จนอาจถือได้ว่าในช่วงดังกล่าวกลายเป็นช่วงยุคของสถาปนิกชาวอิตาลีในประเทศไทย

จุดจบของอาคารแบบนี้โอปัลลาเดียนในไทย คือ อาคารกรมรักษาดินแดน ที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งต้องการสร้างขึ้นเพื่อให้รูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารนั้นมีความสอดคล้องและกลมกลืนกับ รูปแบบของอาคารระทรวงกลาโหม และวังสราญรมย์